

TEHNIKA I INFORMATIKA U OBRAZOVANJU

4. Internacionalna Konferencija, Tehnički fakultet Čačak, 1–3. jun 2012.

TECHNICS AND INFORMATICS IN EDUCATION

4th International Conference, Technical Faculty Čačak, 1–3rd June 2012.

UDK: 37::023

Stručni rad

SARADNJA BIBLIOTEKARA OSNOVNE ŠKOLE SA NASTAVNICIMA TEHNIČKOG I INFORMATIČKOG OBRAZOVANJA I INFORMATIKE I RAČUNARSTVA

Mile Penkov¹, Mladen Jovanović²

Rezime: Bibliotekar osnovne škole u novom informacionom vremenu i uslovima povećane tražnje za proverenim izvorima informacija nastoji da uspostavi bolju i svestraniju komunikaciju i saradnju sa nastavnicima Tehničkog i informatičkog obrazovanja, odnosno Informatike i računarstva. U radu su razmatrani i praktični modeli njihove saradnje i doprinosa u pripremi i realizaciji javnih, kulturnih i informativno-promotivnih aktivnosti u osnovnoj školi.

Ključne reči: biblioteka osnovne škole, saradnja sa nastavnicima, javna i kulturna delatnost, medijatečki poslovi

COOPERATION OF SCHOOL LIBRARIANS WITH IT AND DESIGN AND TECHNOLOGY TEACHERS

Summary: In the age of information technology and with the increased need for tested and reliable sources of information, an elementary school librarian endeavors to make a better and more versatile communication with IT and Design and technology teachers. This study also considers the practical models of their cooperation and their contribution in the preparation and realization of public, cultural, informational and promotional activities in elementary school.

Keywords: elementary school libraries, cooperation with teachers, public and cultural activities, multimedia library jobs

1. UVOD

Težnja ka formiranju funkcionalnog znanja učenika, potrebnog za snalaženje i aktivno učešće u savremenom svetu predstavlja izazov i pokretački motiv bibliotečko-informacionog, vaspitno-obrazovnog, javnog i kulturnog rada modernog školskog bibliotekara. Poštujući princip multidisciplinarnosti u pristupu nastavi i vannastavnim aktivnostima učenika, on je aktivni promoter saradnje sa svim predmetnim nastavnicima i

¹ Mr Mile Penkov, bibliotekar, OŠ „Desanka Maksimović“ Čokot, Niš, E-mail: penkowmile@gmail.com

² Mladen Jovanović, nastavnik Informatike i računarstva, OŠ „Desanka Maksimović“ Čokot, Niš, E-mail: mladjaj74@gmail.com

učiteljima, a posebno sa nastavnicima Tehničkog i informatičkog obrazovanja, odnosno Informatike i računarstva³. Ta se kreativna i plodotvorna veza iskazuje kako na polju praktične primene onoga što su učenici naučili na redovnim nastavnim časovima TIO i IR (tokom obavljanja istraživačkih zadataka u biblioteci ili pri izradi domaćih zadataka uz korišćenje informacionih tehnologija), tako i u zajedničkom delovanju prilikom realizacije javnih, kulturnih i promotivnih aktivnosti u samoj školi i informacionom okruženju.

2. BIBLIOTEKA OSNOVNE ŠKOLE U NOVOM INFORMATIČKO-INFORMACIONOM OKRUŽENJU

Razvoj informacionih tehnologija u 21. veku umnogome je uticao na obogaćivanje i osavremenjavanje svih segmenata delatnosti školskog bibliotekara: bibliotečko-informacionog poslovanja, vaspitno-obrazovnog rada sa učenicima, njegovih kulturnih i javnih aktivnosti, kao i arhivsko-dokumentacionog i informativno-promotivnog rada.

Bibliotečki fondovi naših osnovnih škola su se u nedavnoj prošlosti popunjavali didaktičkim materijalom na različitim nosačima informacija, tako da mnoge biblioteke poseduju mnoštvo zastarelih, neaktuelnih i nefunkcionalnih nastavnih sadržaja, poput onih na filmskim trakama, dijafilmovima, gramofonskim i magnetofonskim pločama, video-kasetama. Za prezentovanje ovog sada već tehnološki prevaziđenog obrazovnog materijala služili su dijaprojektori, kasetofoni i magnetofoni, gramofoni, grafoskopi, video-rikorderi i video-plejeri i televizijski aparati. Međutim, nekadašnja „medijateka“ odlazi u prošlost, jer se sada umesto ovih uređaja koriste računari sa ugrađenim čitačima informacija, projektori, video-bimovi, tzv. „interaktivne table“.

Imajući u vidu potrebe svih nastavnika osnovne škole, bibliotekar našeg vremena se trudi da pribavi aktuelnu i funkcionalnu metodičku i stručnu literaturu i u štampanim i elektronskom obliku (dopunske udžbenike, knjige, časopise, zbornike radova, prezentacije, filmove)⁴. Veoma je značajno da bibliotekar poseduje i kvalitetan softver, odnosno programe za obradu teksta, zvuka i slike, kao i da ta svoja informatička i informaciono-tehnološka znanja prenosi nastavnicima, teorijski i praktično, ukazujući na mogućnosti primene u nastavi, nudeći obrazovne materijale i tutorijale⁵.

³ U daljem tekstu: nastavnik/ci TIO/IR.

⁴ Bibliotekar pomaže nastavnicima škole da pronađu potrebni materijal u štampanom ili digitalnom obliku, ili na Internetu. Tako je, na primer, moguća saradnja i sa nastavnicima likovne i muzičke kulture: časovi u biblioteci, slušanje audio-diskova, gledanje snimljenih muzičkih koncerata, muzičkih filmova, dokumentarnih i igranih filmova o velikim slikarima i muzičarima; snimanje probnih nastupa učenika za priredbe, pregledanje snimaka i korektivni rad nastavnika sa učenicima, ili, recimo - priprema materijala i uvežbavanje učenika koji se se prijavili za muzička takmičenja.

⁵ Lica koja su bila zadužena za brigu i rukovanje nekadašnjom prezentacionom opremom, medijatekari – postali su „tehnološki višak“ u vremenu kada se od svakog učitelja i nastavnika očekuje da bude informatičko-tehnički opismenjen i spreman da svoja IT - znanja i praktično primeni u nastavi. Prema aktuelnoj sistematizaciji, u osnovnoj školi ne postoji radno mesto medijatekara, već samo radno mesto bibliotekara, za razliku od srednje škole, gde medijatekar kao stručni saradnik postoji u muzičkoj školi. Međutim, ove sve složenije i zahtevnije medijatečke poslove u osnovnim školama danas obavljaju oni koji su za to informatički osposobljeni (bibliotekari različitih predmetno-stručnih kompetencija i bibliotekari-informatičari) i nastavnici informatičke grupe predmeta - oni koji su za to, prirodno, svojom profesijom i znanjem „predodređeni“ ili ih imaju kao obavezu u okviru tzv. „ostalih poslova“, na osnovu odluke direktora škole.

Pored toga, obaveza je bibliotekara osnovne škole kao stručnog saradnika da aktivno i planski, u okviru svoje bibliotečko-informacione i vaspitno-obrazovne delatnosti vrši osposobljavanje učenika i nastavnika za rad sa modernim informatičkim sredstvima, u cilju bolje pripreme nastave, bezbednijeg korišćenja računara i računarske opreme, novih programa, Interneta. Još konkretniju informatičko-tehničku i informacionu angažovanost bibliotekar ostvaruje u okviru svoje javne i kulturne delatnosti. Upravo u ovom domenu, dakle, dolazi do preplitanja aktivnosti koje bibliotekar ima kao redovnu obavezu sa onim koje se nastavniku TIO odnosno IR javljaju kao dopunske, najčešće radi pokrivanja nastavne norme. Praksa pokazuje da se optimalna saradnja bibliotekara i nastavnika TIO i IR ostvaruje u radu specijalizovanih timova Nastavničkog veća – Timu za organizaciju priredbi i školskih manifestacija i Timu za marketing i informisanje. Pritom, odnos bibliotekara i nastavnika u zajedničkom radu na medijatečkoj pripremi i podršci priredbama i javnim školskim manifestacijama treba da bude saradnički i partnerski, zasnovan na poverenju i uvažavanju.

3. BIBLIOTEKAR I NASTAVNIK TIO/IR NA ISTOM ZADATKU

Sa sve većom informatizacijom i digitalizacijom nastavnog procesa, u mnogim školama se, ukoliko za to postoje prostorni i materijalni uslovi, formira tzv. „digitalna učionica“, koja poseduje više radnih mesta sa računarima za korisnike (učenike i nastavnike) - za učenje, obavljanje praktičnih zadataka, kao i svrsishodno istraživanje na Internetu u skladu sa svojim obrazovnim i kulturnim interesovanjima. Pošto je najčešće čitaonica biblioteke premala za pretvaranje u višenamensku digitalizovanu učionicu (multimedijalni centar), to se za ovo koristi informatički kabinet ili posebna učionica, a za odgovorno lice određuje nastavnik TIO, odnosno IR. Međutim, kao i prilikom pripreme i realizacije svih drugih školskih nastavnih i vannastavnih aktivnosti, i na ovom polju saradnja sa bibliotekara i nastavnika TIO/IR može biti na zavidnom nivou, budući da se u bibliotečkom fondu nalazi mnoštvo korisnih elektronskih i digitalizovanih izvora informacija koji se mogu ponuditi kako učenicima tako i nastavnicima svih predmeta. Pritom se polazi od celine obrazovnog procesa i shvatanja da su i nastavnici istovremeno učenici, oni koji su u kontinuiranom procesu celoživotnog učenja, što je u potpunoj saglasnosti sa duhom modernog bibliotekarstva i njegovom novom prosvetiteljskom ulogom. Naročito je nastavnik TIO/IR od velike pomoći svim organizatorima priredbi i drugih školskih manifestacija kada treba pripremiti složeniju multimedijalnu prezentaciju (recimo kod obogaćivanja prezentacije video-zapisima i muzičkim sadržajem i povezivanja sa linkovima koji ukazuju na pojedine nastavne ili prigodne materijale). Veliki broj nastavnika danas za prezentaciju odabranih sadržaja samostalno koristi Power Point, ali se iskustveno pokazalo da im je gotovo uvek potrebna neka vrsta konsultacije i male asistencije od strane nastavnika informatičke grupe predmeta.

Pri samoj realizaciji planiranih aktivnosti, uloga bibliotekara/nastavnika TIO ili IR sastoji se u pravilnom postavljanju opreme (najčešće se u osnovnim školama za te prilike koriste laptop i projektor, eventualno i zvučnici, a u skorije vreme i „interaktivna tabla“) i davanju uputstava presenterima kako da istu samostalno koriste. Pored toga, neophodno je i njegovo stalno prisustvo, kako bi se u slučaju kvara ili nestručne upotrebe opreme adekvatno reagovalo u cilju daljeg odvijanja aktivnosti. Ukoliko je to moguće, najbolje je obezbediti rezervnu opremu, sa svim neophodnim hardverskim i softverskim rešenjima, i time bi se odgovorilo na eventualni kvar uređaja ili nestručno rukovanje, odnosno korišćenje

programa. Iako su ovakve situacije retke, upravo se u tim prilikama vidi obučenost i spremnost nastavnog osoblja (pa i celog tima), da pravovremeno reaguje i otkloni probleme u toku realizacije javnog programa.

Kulturna i javna delatnost predstavlja integralni deo ukupnih vaspitno-obrazovnih aktivnosti škole, kojima se ostvaruje saradnja sa lokalnom, kulturnom i širom zajednicom, u cilju poboljšanja radnih rezultata i pospešivanja opšteg kulturnog nivoa učenika i lokalne sredine. Pored obaveznih priredbi za Dan škole i Savindan, prilika za organizaciju prigodnih kulturnih i javnih manifestacija u osnovnoj školi ima mnogo: Prijem prvaka, Evropski dan jezika, Svetski dan mira, Dečja nedelja, Svetski dan školskih bibliotekara, Nova godina, Dan zaljubljenih, Svetski dan voda, Dan maternjeg jezika, Svetski dan knjige, Dan slovenske pismenosti, Dan Evrope, Vidovdan. Pored priredbi, bibliotekar kao medijatekar i nastavnik TIO/IR saraduju u pripremi i brinu o tehničkim uslovima održavanja kvizova, filmskih projekcija, sednica Nastavničkog veća i sastanaka Saveta roditelja i Školskog odbora, gostovanja pozorišnih i lutkarskih trupa, muzičkih orkestara. Tome se mogu dodati i posete nastavnika iz drugih škola, Školske uprave, ličnosti iz javnog i političkog života, predstavnika lokalne vlasti i ustanova kulture, donatora...

Pored učenika i nastavnika koji zajednički realizuju prigodne priredbe i druge svečanosti i kulturne programe, njihovom uspehu i atmosferi doprinose i ostali učesnici, koji pomažu, dopunjavaju i podržavaju ovakve kreativne napore. Još u pripremi je potrebno, na primer, objedinjavanje muzičkih kompozicija na jednom mestu u računaru, unos dodatnih audio i video-priloga, štampanje sinopsisa priredbe, radnih tekstova za voditelje i izvođače, kao i izvođenje tonskih i svetlosnih proba i provera ispravnosti tehnike (muzičkog razglasa i pomoćnih uređaja - zvučnika, mikrofona, projektor, „interaktivne table“, video-bima...). Potom je i za konkretnu realizaciju programa neophodna informatičko-tehnička podrška, koju pružaju bibliotekar/medijatekar ili nastavnik TIO/IR. Ova bi se podrška odnosila na konkretno korišćenje računarske opreme i prezentacionih programa, odnosno na rad za miks-pultom, podešavanje i kontrolu zvuka, pri čemu se očekuje da veća odgovornost bude na nastavniku TIO/IR (kao uistinu kompetentnom i stručnom licu), a da bibliotekar bude njegov asistent.

Sve ove programe, takođe, treba zabeležiti fotografskim aparatom ili kamerom, a kasnije umnožiti i sačuvati za školsku arhivu. U saradnji sa nastavnicima TIO i IR bibliotekar-medijatekar u kontinuitetu prati nastavničke aktivnosti, dokumentuje ih foto-aparatom i kamerom, potom i smešta u bazu podataka (arhivira), što će biti od koristi nekom budućem organizatoru, radi uvida i pregledanja ranijih sličnih priredbi, istim ili drugim povodom. Prikupljena dokumentarna građa (fotografska, filmska, elektronska, štampana) o svim realizovanim javnim i kulturnim aktivnostima škole ostaće kao trag i zapis o jednom vremenu, pa ih treba čuvati u digitalnom obliku, na hard – diskovima računara, kompakt – diskovima, eksternim hard – diskovima i drugim memorijskim uređajima i formatima. Dostupnost i sigurnost elektronske arhivsko-dokumentacione građe u školskoj biblioteci umnogome će zavisiti od informatičko-tehničke potkovanosti bibliotekara i stručne pomoći nastavnika TIO, odnosno IR.

4. SARADNJA U OKVIRU INFORMATIVNO-PROMOTIVNE DELATNOSTI

Istovremeno sa sopstvenom promocijom kroz kulturno-umetničke priredbe, obeležavanje praznika i jubileja, društveno-korisne akcije i sportska takmičenja, škola nastoji da

informiše i upoznaje roditelje učenika, lokalnu i širu zajednicu sa svojim aktivnostima kroz štampanje školskog lista i pripremu sadržaja na školskom Internet - sajtu. Oba ova medija jesu prostor na kome se susreću informacije iz okruženja (lokalna zajednica, kulturne ustanove, druge škole, školska uprava), a iz njega se istovremeno odašilju obaveštenja o radu škole, njenih učenika i nastavnika.

Promotivno – marketinška predstava škole preko školskog lista i sajta mora biti pažljivo pripremljena i vođena. Tehničko uređenje lista, prelom stranica, unos i obrada fotografija zahtevaju poznavanje oblasti štamparstva i industrijskog dizajna, ali i odgovarajućeg softvera, pa je od velikog značaja uloga nastavnika TIO/IR, koji bi na sebe preuzeo ovaj odgovoran i kreativan posao. To se odnosi i na školski sajt, čije je ažuriranje još zahtevnije i traži praćenje novina u svetu softverskih programa, uz poznavanje proizvodnje sopstvenih izvora informacija u digitalnom obliku. Ne manje važna je i uloga bibliotekara, kao osobe koja brine o raspoloživim informacionim izvorima i dokumentacionoj građi u školskoj biblioteci. U školama koje za to imaju mogućnosti, bibliotekar i nastavnik TIO/IR kao članovi Tima za marketing i informisanje učestvuju u izradi monografije škole, zbornika literarnih radova učenika, odnosno u pripremi izložbi likovnih i video-radova učenika, ili pak u organizaciji i realizaciji dačkih igranki i maskenbala.

5. ZAKLJUČAK

U uslovima sve intenzivnijeg razvoja informacionih tehnologija, sve više se nameće pitanje njihove uloge u svakodnevnom aktivnostima učitelja, nastavnika, stručnih saradnika, kao i učenika osnovne škole. Bibliotekar osnovne škole i nastavnik Tehničkog i informatičkog obrazovanja/Informatike i računarstva su aktivni učesnici svih školskih programa na kojima je potrebna medijatečka, odnosno informatičko-tehnička podrška - poput priredbi, gostovanja književnika, muzičara, glumaca i drugih kulturnih radnika, ili pak predavanja i tribina. Saradnja školskog bibliotekara i nastavnika TIO/IR predstavlja veoma važan faktor u pripremi i realizaciji javnih i kulturnih aktivnosti osnovne škole, a naročito u rešavanju problema koji se odnose na bezbednost i umešnost korišćenja informatičke opreme i savremenih audio-vizuelnih i elektronskih izvora, kao i na primenu novih informacionih tehnologija.

6. LITERATURA

- [1] Vlahović B.M. Od biblioteke ka multimedija centru škole, Drugi seminar za školske bibliotekare, Školski bibliotekari na početku 21. veka, Sremski Karlovci, 16-17. novembar 2006, <http://skolskibibliotekari.wordpress.com/> (preuzeto 6.5.2011).
- [2] IFLA/UNESCO Smernice za školske biblioteke, Glasnik NBS, 1/2005, 412, http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282 (preuzeto 5.5.2011).
- [3] Brofi P. Biblioteka u 21. veku: nove usluge za informaciono doba, Beograd: Clio, 2005.
- [4] Klejton P., Gorman G.J.: Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama, Beograd, Clio, 2003.